

STORTINGET

Innst. 323 S

(2018–2019)

Innstilling til Stortinget
frå energi- og miljøkomiteen

Dokument 8:88 S (2018–2019)

Innstilling frå energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Kristoffer Robin Haug om å stoppe insektdøden

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen foreslå og gjennomføre en snuoperasjon for norsk naturvern, arealforvaltning og landbruk for å stoppe norsk og global insektdød.
2. Stortinget ber regjeringen etablere et program for fullskalaovervåking av insekter for å ha et bedre kunnskapsgrunnlag om status for insekter i Norge og for å prioritere mellom ulike tiltak for å hindre insektdød.
3. Stortinget ber regjeringen etablere et storskala forskningsprogram for utvikling og utprøving av agroøkologiske dyrkningsmetoder, med fokus på økt jordkvalitet, utnytting av lokale ressurser og lavere forbruk av kunstgjødsel og sprøytemidler.
4. Stortinget ber regjeringen innføre en subsidieordning for uttesting av autonome landbruksroboter for mer effektiv og målrettet bruk av gjødsel og plantevernmidler.
5. Stortinget ber regjeringen sikre at neste jordbruksoppgjør prioriterer tiltak for å styrke artsmangfoldet av insekter, for eksempel gjennom å:
 - a. innføre en støtteordning for utskilt økologisk jordbruksmark (for eksempel blomsterenger, kantsoner og andre biologisk verdifulle områder)
6. Stortinget ber regjeringen sikre vernet av leveområdene til insekter og andre arter gjennom å:
 - a. styrke det frivillige skogvernet og alle aktørene som jobber med det vesentlig for å nå målet om 10 pst. vern av den produktive skogen
 - b. etablere en plan for vern og restaurering av natur og kulturlandskap i kystområder for å ivareta artsmangfoldet bedre
 - c. utvide ordningen med verna vassdrag, særlig kystnære vassdrag
 - d. verne og restaurere flere myrer og andre våtmarker
 - e. utvide ordningen Innovasjon Norge har, slik at også mindre gårder kan få støtte til løsdriftsfjøs
 - f. utvide ordningen «Utvalgte kulturlandskap» til 100 områder innen 2020
 - g. øke antallet prioriterte arter og utvalgte naturtyper og sette av midler til å gjennomføre handlingsplaner for å bedre tilstanden deres
 - h. utrede et system der staten gir grunneiere betaling for spesielt viktige økosystemtjenester som krever aktiv skjøtsel, eller som innskren-

ker muligheten for annen inntekt, herunder overgang til plukkhogst med sikte på å reetablere artsrik fleraldret skog, opprettholdelse og økning av biologisk mangfold i kulturlandskap og reetablering av sjeldne eller truede arter.

7. Stortinget ber regjeringen styrke naturvernens syn i utbyggingssaker gjennom å:
 - a. styrke Fylkesmannens myndighet og kapasitet til veiledning og tilsyn med kommunene
 - b. gjennomgå lovene som regulerer utbygging og arealinngrep, og foreslå endringer for å sikre en mer helhetlig forvaltning og forhindre en bit-for-bit-nedbygging
 - c. sette av midler til klima- og miljørådgivere i kommunene.
8. Stortinget ber regjeringen pålegge kommuner, fylker og statlig virksomhet å etablere og skjøtte blomsterenger/villenger med stedege planter på sine eiendommer, inkludert takarealer, for å sikre artsmangfoldet av planter og insekter.
9. Stortinget ber regjeringen fasilitere offentlig forskning og utvikling av nødvendige stedege frøblandinger.
10. Stortinget ber regjeringen iverksette et nasjonalt program med insentiver til å etablere og skjøtte blomsterenger/villenger med stedege planter på private eiendommer, inkludert takarealer, for å sikre artsmangfoldet av planter og insekter.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Merknader frå komiteen

Komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Åsmund Aukrust, Espen Barth Eide, Hege Haukeland Liadal, Else-May Botten Norderhus og Runar Sjøstad, frå Høgre, Liv Kari Eskeland, Stefan Heggelund, Aase Simonsen og Lene Westgaard-Halle, frå Framstegspartiet, Terje Halleland og Gisle Meininger Saudland, frå Senterpartiet, Sandra Borch og Ole André Myhrvold, frå Sosialistisk Venstreparti, Lars Haltbrekken, frå Venstre, leiaren Ketil Kjenseth, frå Kristeleg Folkeparti, Tore Storehaug, og frå Miljøpartiet Dei Grøne, Kristoffer Robin Haug, syner til representantforslaget frå Kristoffer Robin Haug, Dokument 8:88 S (2018–2019).

Komiteen er samd med representanten i at det er svært urovekkande at talet på ei rekkje insekt er i sterk tilbakegang. Det meste tyder på at tilbakegangen skuldast menneskeleg aktivitet, som nedbygging av areal og endra driftsformer i jordbruket. Artsmangfaldet er eit mål i seg sjølv, og i dette tilfellet er det klart at reduksjon

i talet på insekt før eller seinare vil slå tilbake på oss sjølve. Minst ein tredel av all maten som blir produsert, er avhengig av pollinerande insekt. I tillegg er insekta ei viktig næringskjelde for mange fuglearter. Insekta spelar også ei vesentleg rolle i nedbygging av biologisk materiale, gjødselomløp og jordforbetring. Komiteen minner om at eit bortfall av insekta vil føre til at matproduksjon og samspel i naturen kollapsar.

Fleirtalet i komiteen, alle unnateke medlemene frå Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet Dei Grøne, syner til svarbrev, datert 2. april 2019 (lagt ved innstillinga), frå klima- og miljøvernminister Ola Elvestuen, som peikar på at både regjeringa og FN arbeider systematisk med dette. I svarbrevet kjem det fram at:

«Norge deltar aktivt i arbeid under FNs konvensjon om biologisk mangfold. I november 2018 ga Norge vår tilslutning til i deres pollinatorinitiativ 'Coalition of the willing on pollinators'. Her står kunnskapsutvikling og kompetansebygging sentralt.

Høsten 2020 skal FNs konvensjon om biologisk mangfold vedta nye globale mål for naturen på naturtoppmøtet i Kina. Konvensjonen har i mange år arbeidet med å synleggjøre verdien av pollinatorer for økosystemer og naturmangfold. Naturpanelets rapport (2016) om pollinatorer og matproduksjon bidratt med et solid kunnskapsgrunnlag. Insektdød og tiltak for å ivareta pollinatorer er et viktig tema Norge vil følge opp i forhandlingene om et nytt globalt rammeverk.»

Fleirtalet understrekar at dette er svært viktig, og at det må haldast god framdrift og full merksemd på førebygging av insektdøden.

Fleirtalet syner vidare til at Stortinget i 2016 handsama Representantforslag 6 S (2015–2016) om nasjonal strategi for bier og pollinering. Stortinget fatta i det høvet følgjande vedtak:

«Stortinget ber regjeringen på egnet måte fremme en sak om nasjonal strategi for å sikre fortsatt mangfold av villbier og andre pollinerende insekter.»

Fleirtalet syner til at regjeringa 29. juni 2018 la fram «Nasjonal pollinatorstrategi», som la grunnlaget for ei systematisk tilnærming frå fleire offentlege instansar som er naudsynete for å få til ein brei innsats.

Fleirtalet syner til svarbrev frå statsråden, der han gjer greie for at:

«Det følger av Granavolden-plattformen at regjeringens strategi fra 2018 for levedyktige bestander av villbier og andre pollinerende insekter (nasjonal pollinatorstrategi) skal følges opp med konkrete tiltak. Miljødirektoratet utarbeider nå en tverrsektoriell tiltaksplan, i samarbeid med berørte sektorer, som skal være ferdig i løpet av 2019.»

Fleirtalet er glad for dette og merkar seg at arbeidet i «Pollinatorforum», som skal fungere som ein møte-

arena for aktører i privat og offentlig sektor samt forskingsmiljø for å koordinere kunnskap og gjennomføring av tiltak, er sett igang.

Fleirtalet er også glad for at samferdselssektoren, forsvarssektoren og kommunane arbeider med tiltak for pollinerande insekt gjennom m.a. meir målretta skjøtsel av kantsoner, grøntområde og grøn infrastruktur. Einskilde kommunar har laga eigne planar for pollinatoriltak. Jordbruket stimulerer til pollinatorvenlege driftsformer m.a. ved å gi tilskot til skjøtsel av artsrike naturtypar, og at ein frå i år gir tilskot til såing av blomsterstriper i dyrka mark gjennom Regionalt miljøprogram.

Komiteen peikar på at det er viktig med tiltak som stimulerer til skjøtsel av seminaturlege slåtteenger, og at verkemidla for dette med fordel kan forsterkast. Attgroing av denne typen areal, som tidlegare var ein naturleg del av landbruksarealet, er ein betydeleg del av utfordringa.

Komiteen er samd med forslagsstillaren i at det er viktig med tilgang på stadeigne blomsterfrø for å retablere blomsterrike areal over heile landet. Komiteen er glad for at Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) har starta produksjon av slike frø for sør- og austlandet, men understrekar at det er viktig at slike frø etter kvart blir tilgjengelege for heile landet.

Fleirtalet i komiteen, alle unnateke medlemene frå Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet Dei Grøne, syner til at forslagsstillaren legg til grunn at det krevst stor breidde i tiltaka for å stoppe insektdøden, og at mangfaldet av insekt omfattar mange fleire artar enn dei pollinerande. Ei heilskapleg forståing av samanhengane i naturen må leggast til grunn både i arealplanlegging og landbruk. Fleirtalet er klar over at det pågår eit kontinuerleg arbeid med å auke kompetansen i kommunane gjennom rettleiing frå fylkesmannen, fylkeskommunen, Miljødirektoratet og Riksantikvaren. Det komande økologiske grunnkartet vil vere ein viktig reiskap i kommunane sitt arbeid med miljøforsvarleg arealbruk.

Komiteen understrekar at insekta er viktige for heile samspelet, og at ein berekraftig politikk må leggje til grunn at naturforvaltninga må ta omsyn til dette samla sett. Våtmarksområde, mangearta skog og elvekantar er viktige insektsbiotopar.

Fleirtalet i komiteen, alle unnateke medlemene frå Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet Dei Grøne, er tilfreds med at det synest å vere eit breitt engasjement for å stoppe insektdøden, og ber regjeringa halde god framdrift i det systematiske og tverrsektorielle arbeidet som er sett igang.

Fleirtalet syner vidare til at mange av tiltaka som vert føreslegne er sette igang eller under planlegging. Andre rommar i seg heile politikkkfelt, og kan ikkje avklarast gjennom eit representantforslag. Men fleirtalet er samd i hovudintensjonen i forslaget om å setje iverk breispektra tiltak for å motverke insektdøden både i eige land og gjennom internasjonale samarbeid.

På bakgrunn av dette foreslår fleirtalet at representantforslaget ikkje vert vedteke.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet er, på lik linje med forslagsstiller, bekymret for insektdød og balansen i verdens økosystemer som det pekes på i representantforslaget, og støtter hovedintensjonen om økt fokus og brede tiltak for å motvirke insektsdød.

Disse medlemmer ser at forslaget inneholder en rekke svært detaljerte forslag og spenner over en rekke sektorer. Disse medlemmer viser til det som er nevnt, at mange av tiltakene som legges frem, allerede er igangsatt eller under planlegging.

Disse medlemmer vil påpeke at det er et arbeid på området, blant annet igangsatte ordninger som Regionalt miljøprogram og tilhørende tilskuddsordning for å tilrettelegge for pollinerende insekter. Disse medlemmer mener det må være et godt tiltak å styrke arbeidet med å etablere regionale frøblandinger for etablering av blomsterenger, og viser til at NIBIO har et pågående prosjekt i den forbindelse, hvor det samles inn frø med mål om å distribuere regionale frøblandinger som kan lede til etablering av blomsterenger med lokalt tilpassede arter over hele landet. Disse medlemmer viser videre til at blomsterenger er et tiltak som kan benyttes og etableres av mange aktører, både private og offentlige. Disse medlemmer mener at slike kunnskapsbaserte og lokalt tilpassede tiltak er en god inngang for bedre å tilrettelegge for pollinerende insekter.

Disse medlemmers utgangspunkt i saken er at arbeidet mot insektdød må være forankret i et koordinert og helhetlig nasjonalt arbeid med tydelige mål og tiltak. Forslaget til behandling innebærer en rekke generelle verne- og miljøtiltak, både gamle og nye, som begrunnes i hensynet til insekter. Disse medlemmer merker seg at forslagsstiller viser til en enkeltstående vitenskapelig artikkel som grunnlag for alle forslagene som fremsettes, og stiller spørsmål ved hvorvidt disse er grundig forankret og kan spores tilbake til konkrete vitenskapelige fakta.

På denne bakgrunn fremmer komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne, følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen styrke og utvikle arbeidet med regionale frøblandinger ved å etablere regiona-

le sentre for produksjon og salg av stedeagne frø for blomstereng.»

«Stortinget ber regjeringen prioritere forskning på området, for ytterligere å forstå årsakssammenhengene og fremme kunnskapsbaserte tiltak for å motvirke insektsdød.»

Flertallet viser til at det er lagt fram forslag for EU-kommisjonen som innebærer at man kan transportere et stort antall bier fra ett land til et annet. I praksis betyr det at utenlandske birøktere kan komme til Norge med lastebillass med utenlandske bier som skal på lyngtrekk. Flertallet viser til at Norges Birøkerlag er svært bekymret for situasjonen og frykter at helsa til de norske biene vil bli truet. Lite import av livdyr er kanskje den viktigste årsaken til at helsa til de norske biebestandene er i verdenstoppen. Norske myndigheter gjennomfører isolering av husdyrene som skal inn, og bruker millioner av kroner både på overvåking og bekjempelse. Nå kan store deler av dette arbeidet bli verdiløst om vi må tillate fri flyt av utenlandske bier inn til Norge.

Flertallet fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at Norge får unntak fra et eventuelt regelverk i EU som åpner for fri flyt av bier i EØS-området.»

Medlemene i komiteen frå Høgre, Framstegspartiet, Venstre og Kristeleg Folkeparti syner til at den nye dyrehelseavgivinga som skal tre i kraft i EU i 2021, kan opne for auka grad av vandrebirøkt mellom EU-land og EØS-land. Dette kan føre til auka risiko for innførsel og spreing av smitte som kan forårsake sjukdommar hos bier, og situasjonen på dette feltet må bli følgd ut ifrå føre-vår-prinsippet. Dette både av omsyn til birøkt og ville pollinerande insekt. Desse medlemene meiner norske styremakter bør sjå på handlingsrommet for å kunne vidareføre ei regulering av vandrebirøkt. Moglegheitene for å søke tilpassing til det nye EU-regelverket og/eller nytte det nasjonale plantehelseavgivingsverket til å regulere vandrebirøkt er moment som bør vurderast i dette arbeidet.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet har en landbrukspolitikk som bygger opp under variert bruksstørrelse, økt beitebruk og aktivt landbruk i hele landet. Beiting og bruk av utmarksressurser opprettholder det biologiske mangfoldet og bevarer et rikt kulturlandskap, og dette er grunnleggende faktorer for å forhindre insektdød. Disse medlemmer mener derfor at man i stedet for å fokusere på spesifikke ordninger som «Utvalgte kulturlandskap» bør føre en helhetlig distrikts- og landbrukspolitikk som bevarer kulturlandskap over hele

landet, uten behov for særskilte virkemidler for vern av utvalgte områder. Disse medlemmer viser til at utmarksnæringene er nødvendige for å opprettholde et aktivt landbruk i hele landet og for å utnytte naturressursene best mulig. Sammen med tilrettelegging for variert landbruk, med mulighet til å benytte ressursgrunnlaget i tilknytning til det enkelte bruk, mener disse medlemmer at man kunne gjort mye for å forhindre insektdød. Disse medlemmer vil understreke at svært mange arter av karplanter, insekter og sopp er avhengige av aktiv beitebruk og slått av marginale engarealer, og at dette er arter som gjennom år har tilpasset seg til arealer med aktiv beite- og landbruksaktivitet. Disse medlemmer peker på at disse artene nå trues av gjengroing. Disse medlemmer mener at en politikk for å forhindre insektdød må bygge på aktiv forvaltning av naturressurser – over hele landet. Disse medlemmer er positive til forslag som forslagsstiller fremmer, som gjelder ordninger i landbruket som kan bidra til å styrke artsmangfold av insekter og deres leveområder. Disse medlemmer mener imidlertid at forslagene er for spesifikt innrettet til å favne intensjonen fullt ut og behandler fragmenter av et politikkområde hvor innsatsen må være bred og helhetlig.

På denne bakgrunn vil komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne, fremme følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen føre en landbrukspolitikk som legger til rette for variert bruksstruktur, aktiv bruk av beiteressurser og bevaring av kulturlandskap over hele landet, og som bidrar til å styrke artsmangfold og sikre miljø og leveområder for pollinerende insekter.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne deler ikke oppfatningen om at regjeringens politikk vil være tilstrekkelig til å stoppe insektdøden. Disse medlemmer mener regjeringens planer og tiltak, herunder nasjonal pollinatorstrategi, neppe vil være tilstrekkelige for å stoppe insektdøden.

Disse medlemmer viser til at en ny rapport fra FNs naturpanel anslår at mellom en halv og én million arter kan bli utrydningstruet som følge av tap av natur og annen miljøødeleggelse. Videre viser disse medlemmer til at rundt 1 200 insektarter er klassifisert som truede eller sårbare i Norge. 92 av dem er kritisk truet. 88 arter av veps (som inkluderer villbier), biller og sommerfugler regnes som utdødd i norsk natur. Samtidig har man begrenset kunnskap om status og utvikling for pollinerende insekter i Norge. Sett i lys av det, mener disse medlemmer at det trengs langt mer radikale

tiltak for å redde insektene enn regjeringen har planer om å gjennomføre.

Den viktigste årsaken til at insektene er truet, er tap av leveområder. Disse medlemmer viser til at hvis insektene utrykkes, vil økosystemene i verden stå overfor en mulig katastrofal kollaps. Det haster med å iverksette tiltak for å snu trenden.

Disse medlemmer mener derfor at det trengs radikale grep for å redde insektene – mer radikale enn tiltakene regjeringen har igangsatt eller planlagt. Man må føre en landbrukspolitikk som i langt større grad vektlegger driftsformer som tar vare på biologisk mangfold og et variert og artsrikt kulturlandskap. Man må verne mer skog. Miljøhensyn må vektlegges sterkere opp mot utbygging. Offentlig eide arealer må forvaltes på en måte som gir rom for et yrende insekts- og planteliv. Man må kartlegge og produsere nødvendige stedegne frø for hele landet, og man må intensivere kartlegging og informasjonsinnhenting.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreslå og gjennomføre en snuoperasjon for norsk naturvern, arealforvaltning og landbruk for å stoppe norsk og global insektdød.»

«Stortinget ber regjeringen etablere et program for fullskalaovervåking av insekter for å ha et bedre kunnskapsgrunnlag om status for insekter i Norge og for å prioritere mellom ulike tiltak for å hindre insektdød.»

«Stortinget ber regjeringen etablere et forskningsprogram for utvikling og utprøving av agroøkologiske dyrkningsmetoder, med fokus på økt jordkvalitet, utnyttning av lokale ressurser og lavere forbruk av kunstgjødsel og sprøytemidler.»

«Stortinget ber regjeringen innføre en støtteordning for uttesting av autonome landbruksroboter for mer effektiv og målrettet bruk av gjødsel og plantevernmidler.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at neste jordbruksoppgjør prioriterer tiltak for å styrke artsmangfoldet av insekter, for eksempel gjennom å:

- innføre en støtteordning for utskilt økologisk jordbruksmark (for eksempel blomsterenger, kantsoner og andre biologisk verdifulle områder)
- vri tilskuddene i retning av skjøtsel og areal i stedet for volum

- støtte opp under økologisk landbruk som spydspiss for et mer bærekraftig landbruk ved å gjeninnføre omstillingsstøtten og øke tilskuddene
- styrke tilskuddsordningen 'Spesielle miljøtiltak i jordbruket' (SMIL)
- opprette en ordning for driftsvansketilskudd til ugjødslede og oppløyde områder som høstingsskoger, slåttemarker og naturbeitemarker.»

«Stortinget ber regjeringen sikre vernet av leveområdene til insekter og andre arter gjennom å:

- styrke det frivillige skogvernet og alle aktørene som jobber med det vesentlig for å nå målet om 10 pst. vern av den produktive skogen
- etablere en plan for vern og restaurering av natur og kulturlandskap i kystområder for å ivareta artsmangfoldet bedre
- utvide ordningen med verna vassdrag, særlig kystnære vassdrag
- verne og restaurere flere myrer og andre våtmarker
- utvide ordningen Innovasjon Norge har, slik at også mindre gårder kan få støtte til løsdriftsfjos
- utvide ordningen 'Utvalgte kulturlandskap' til 100 områder innen 2020
- øke antallet prioriterte arter og utvalgte naturtyper og sette av midler til å gjennomføre handlingsplaner for å bedre tilstanden deres
- utrede et system der staten gir grunneiere betaling for spesielt viktige økosystemtjenester som krever aktiv skjøtsel, eller som innskrenker muligheten for annen inntekt, herunder overgang til plukkhogst med sikte på å reetablere artsrik fleraldret skog, opprettholdelse og økning av biologisk mangfold i kulturlandskap og reetablering av sjeldne eller truede arter.»

«Stortinget ber regjeringen styrke naturvernensyn i utbyggingsaker gjennom å:

- styrke Fylkesmannens myndighet og kapasitet til veiledning og tilsyn med kommunene
- gjennomgå lovene som regulerer utbygging og arealinngrep, og foreslå endringer for å sikre en mer helhetlig forvaltning og forhindre en bit-for-bit nedbygging
- sette av midler til klima- og miljørådgivere i kommunene.»

«Stortinget ber regjeringen pålegge kommuner, fylker og statlig virksomhet å etablere og skjøtte blomsterenger/villenger med stedegne planter på sine eiendommer, inkludert takarealer, for å sikre artsmangfoldet av planter og insekter.»

«Stortinget ber regjeringen fasilitere offentlig forskning og utvikling av nødvendige stedegne frøblandinger for hele landet.»

«Stortinget ber regjeringen iverksette et nasjonalt program med insentiver til å etablere og skjøtte blomsterenger/villenger med stedegne planter på private eierdommer, inkludert takarealer, for å sikre artsmangfoldet av planter og insekter.»

Uttale frå næringskomiteen

Komiteens utkast til innstilling ble 14. mai 2019 avsendt til næringskomiteen for uttalelse. Næringskomiteen uttaler følgende i brev av 23. mai 2019:

«Næringskomiteen viser til energi- og miljøkomiteens utkast til innstilling datert 14. mai 2019 vedrørende Representantforslag 88 S (2018–2019) om å stoppe insektdøden.

Komiteen viser til at Regjeringen, i henhold til anmodningsvedtak nr. 510 av 1. mars 2016, la fram strategidokumentet «Nasjonal Pollinatorstrategi – Ein strategi for levedyktige bestandar av villbier og andre pollinerende insekter» i juni 2018.

Komiteen har merket seg at det er henvist til Nasjonal Pollinatorstrategi flere steder i statens tilbud og den inngåtte avtalen mellom partene i årets jordbruksoppgjør. Det skal legges til rette for at pollinatorsoner innføres i alle regionale miljøprogram. Tiltak for ville pollinerende insekter bør vektlegges ved prioriteringer i SMIL-ordningen. Norsk Landbruksrådgivning skal formidle kunnskap om gode tiltak for pollinerende insekter i hele landet.

Komiteen er tilfreds med at tiltak for pollinerende insekter er løftet inn i jordbruksforhandlingene, og anbefaler at partene opprettholder fokus på denne typen tiltak også i årene som kommer.

Næringskomiteens medlemmer har ingen øvrige merknader.»

Forslag frå mindretal

Forslag frå Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet Dei Grøne:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen foreslå og gjennomføre en snuoperasjon for norsk naturvern, arealforvaltning og landbruk for å stoppe norsk og global insektdød.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen etablere et program for fullskalaovervåking av insekter for å ha et bedre kunnskapsgrunnlag om status for insekter i Norge og for å prioritere mellom ulike tiltak for å hindre insektdød.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen etablere et forskningsprogram for utvikling og utprøving av agroøkologiske dyrkningsmetoder, med fokus på økt jordkvalitet, utnyttning av lokale ressurser og lavere forbruk av kunstgjødsel og sprøytemidler.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen innføre en støtteordning for uttesting av autonome landbruksroboter for mer effektiv og målrettet bruk av gjødsel og plantevernmidler.

Forslag frå Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet Dei Grøne:

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen sikre at neste jordbruksoppgjør prioriterer tiltak for å styrke artsmangfoldet av insekter, for eksempel gjennom å:

- innføre en støtteordning for utskilt økologisk jordbruksmark (for eksempel blomsterenger, kantsoner og andre biologisk verdifulle områder)
- vri tilskuddene i retning av skjøtsel og areal i stedet for volum
- støtte opp under økologisk landbruk som spydspiss for et mer bærekraftig landbruk ved å gjeninnføre omstillingsstøtten og øke tilskuddene
- styrke tilskuddsordningen «Spesielle miljøtiltak i jordbruket» (SMIL)
- opprette en ordning for driftsvansketilskudd til ugjødslede og upløyde områder som høstingsskoger, slåttemarker og naturbeitemarker.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen sikre vernet av leveområdene til insekter og andre arter gjennom å:

- styrke det frivillige skogvernet og alle aktørene som jobber med det vesentlig for å nå målet om 10 pst. vern av den produktive skogen
- etablere en plan for vern og restaurering av natur og kulturlandskap i kystområder for å ivareta artsmangfoldet bedre
- utvide ordningen med verna vassdrag, særlig kystnære vassdrag
- verne og restaurere flere myrer og andre våtmarker
- utvide ordningen Innovasjon Norge har, slik at også mindre gårder kan få støtte til løsdriftsfjos
- utvide ordningen «Utvalgte kulturlandskap» til 100 områder innen 2020
- øke antallet prioriterte arter og utvalgte naturtyper og sette av midler til å gjennomføre handlingsplaner for å bedre tilstanden deres
- utrede et system der staten gir grunneiere betaling for spesielt viktige økosystemtjenester som krever aktiv skjøtsel, eller som innskrenker muligheten for annen inntekt, herunder overgang til plukkhøst med sikte på å reetablere artsrik fleraldret skog, opprettholdelse og økning av biologisk mangfold i kulturlandskap og reetablering av sjeldne eller truede arter.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen styrke naturvern hensyn i utbyggingssaker gjennom å:

- a. styrke Fylkesmannens myndighet og kapasitet til veiledning og tilsyn med kommunene
- b. gjennomgå lovene som regulerer utbygging og arealinngrep, og foreslå endringer for å sikre en mer helhetlig forvaltning og forhindre en bit-for-bit-nedbygging
- c. sette av midler til klima- og miljørådgivere i kommunene.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen pålegge kommuner, fylker og statlig virksomhet å etablere og skjøtte blomsterenger/villenger med stedeagne planter på sine eiendommer, inkludert takarealer, for å sikre artsmangfoldet av planter og insekter.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen fasilitere offentlig forskning og utvikling av nødvendige stedeagne frøblandinger for hele landet.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen iverksette et nasjonalt program med insentiver til å etablere og skjøtte blomsterenger/villenger med stedeagne planter på private eiendommer, inkludert takarealer, for å sikre artsmangfoldet av planter og insekter.

Tilråding frå komiteen

Tilrådinga frå komiteen I, II, III og IV blir fremja av medlemene i komiteen frå Arbeidarpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet Dei Grøne.

Tilrådinga frå komiteen V blir fremja av medlemene i komiteen frå Høgre, Framstegspartiet, Senterpartiet, Venstre og Kristeleg Folkeparti.

Komiteen har elles ingen merknader, syner til dokumentet og rår Stortinget til å gjere følgjande

v e d t a k:

I

Stortinget ber regjeringen styrke og utvikle arbeidet med regionale frøblandinger ved å etablere regionale sentre for produksjon og salg av stedeagne frø for blomstereng.

II

Stortinget ber regjeringen prioritere forskning på området, for ytterligere å forstå årsakssammenhengene og fremme kunnskapsbaserte tiltak for å motvirke insektsdød.

III

Stortinget ber regjeringen sørge for at Norge får unntak fra et eventuelt regelverk i EU som åpner for fri flyt av bier i EØS-området.

IV

Stortinget ber regjeringen føre en landbrukspolitikk som legger til rette for variert bruksstruktur, aktiv bruk av beiteressurser og bevaring av kulturlandskap over hele landet, og som bidrar til å styrke artsmangfold og sikre miljø og leveområder for pollinerende insekter.

V

Dokument 8:88 S (2018–2019) – Representantforslag fra stortingsrepresentant Kristoffer Robin Haug om å stoppe insektdøden – blir ikkje vedteke.

Oslo, i energi- og miljøkomiteen, den 28. mai 2019

Ketil Kjenseth

leiar

Tore Storehaug

ordførar

VEDLEGG**Brev frå Klima- og miljødepartementet v/statsråd Ola Elvestuen til energi- og miljøkomiteen, datert 2. april 2019****Svar på representantforslag 88 S (2018-2019) fra stortingsrepresentant Kristoffer Robin Haug om å stoppe insektdøden**

Jeg viser til brev fra energi- og miljøkomiteen av 14. mars 2019 vedlagt representantforslag 88 S (2018-2019), med forslag om å stoppe insektdøden.

Forslagsstiller ber om at regjeringen tar flere grep for å redde insektene, og fremmer flere konkrete forslag til tiltak.

Det er nødvendig å gjøre tiltak for å bedre tilstanden for insektene. Derfor er regjeringen godt i gang med både kunnskapsinnhenting og en rekke konkrete tiltak, inkludert mange av tiltakene som representanten fremmer i sitt forslag.

Det følger av Granavolden-plattformen at regjeringens strategi fra 2018 for levedyktige bestander av villbier og andre pollinerende insekter (nasjonal pollinatorstrategi) skal følges opp med konkrete tiltak. Miljødirektoratet utarbeider nå en tverrsektoriell tiltaksplan, i samarbeid med berørte sektorer, som skal være ferdig i løpet av 2019.

Tidligere i mars i år åpnet jeg det første møtet i Pollinatorforum. De skal fungere som en møtearena for aktører i privat og offentlig sektor samt forskningsmiljøer for å koordinere kunnskap og gjennomføring av tiltak. Det første møtet i Pollinatorforum viste et stort engasjement og det vil bli arbeidet med mange tiltak som passer svært godt inn i oppfølgingen av strategien.

Samferdselssektoren, forsvarssektoren og kommunene jobber også med tiltak for pollinerende insekter gjennom bl.a. mer målrettet skjøtsel av kantsoner, grøntområder og grønn infrastruktur. Enkelte kommuner har laget egne planer for pollinatortiltak. Jordbruket stimulerer til pollinatorvennlige driftsformer bl. a. ved å gi tilskudd til skjøtsel av artsrike naturtyper, og fra i år gir vi tilskudd til såing av blomsterstriper i dyrket mark gjennom Regionalt Miljøprogram.

I tillegg til konkrete tiltak rettet mot pollinatorer, vil også regjeringens øvrige politikk for ivaretagelse av natur bedre forholdene for insektene.

Klima- og miljødepartementets budsjett har økt de siste årene bl.a. for å ta vare på natur som insektene er avhengig av. Dette vil skje gjennom bl.a. restaurering, skjøtsel og fjerning av fremmede skadelige arter. Nedenfor vil jeg kort gå gjennom sentrale tiltak med virkning for insekter.

Det er positivt at representanten er opptatt av mange av tiltakene vi allerede er i gang med. I stedet for en stor snuoperasjon må vi styrke og videreutvikle det ek-

sisterende arbeidet. Mange av tiltakene representanten foreslår er enten under arbeid eller iverksatt av Klima- og miljødepartementet eller andre myndigheter.

Vern og forvaltning av verneområder

Regjeringen foreslo i budsjettet for 2019 å øke bevilgningen til forvaltning av verneområder med 16 mill. kroner sammenlignet med 2018. Dette ble vedtatt av Stortinget. Økningen skal blant annet benyttes til mer skjøtsel som vil bedre leveforholdene for blomster og insekter. Arbeidet med supplerende vern er i gang og skal bidra til at alle naturtyper blir tilstrekkelig representert i norske verneområder.

Skog er et svært viktig levested for mange insekter. Gjennom satsingen på skogvern har vi sikret leveområder for en rekke truede arter, deriblant mange truede insektarter som er avhengig av gammel skog og død ved. Ingen regjering har noen gang satset sterkere på skogvern. Vi har økt skogvernet til 4,8 prosent av skogarealet og 3,6 prosent av den produktive skogen. Totalt har vi siden 2013 vernet hele 449 skogområder og satt av 2,4 milliarder kroner til skogvern. Gjennomsnittlig årlig satsing på skogvern er derfor mer enn doblet sammenlignet med forrige regjering. Jeg vil skryte av de mange private skogeierne som har bidratt til frivillig vern av skog.

Utbygging og plansaker

Denne regjeringen mener at vi må sikre en god arealbruk og en bærekraftig forvaltning av natur gjennom å styrke det kommunale selvstyret samtidig som nasjonale hensyn blir ivaretatt. Som uttrykt i Granavolden-plattformen, vil denne regjeringen legge vekt på naturforvaltning i arealplanleggingen. Dette betyr at kommunenes kompetanse bør styrkes slik at de gjør gode beslutninger for å hensynta lokale og nasjonale interesser.

Det pågår et kontinuerlig arbeid med å øke kompetansen i kommunene gjennom veiledning fra fylkesmannen, fylkeskommunen, Miljødirektoratet og Riksantikvaren. Viktige verktøy er miljøkommune.no, fylkesmannens og fylkeskommunens råd og informasjon i de konkrete plansakene, og kunnskapsgrunnlaget for bl.a. kommunenes arbeid i det kommende økologiske grunnkartet.

Fylkesmannen er involvert i planprosessene for å se til at nasjonale og vesentlige regionale hensyn bli ivaretatt i den kommunale planleggingen. I rundskriv T-2/16 om miljøforvaltningens innsigelsespraksis har Klima-

og miljødepartementet gjort det klart hvilke miljøverdier som er av nasjonal og vesentlig regional betydning.

Fremmede arter

Miljødirektoratet leverer i år en "tiltaksplan mot fremmede skadelige arter" som vil bidra til å gjøre situasjonen til insektene bedre. Miljødirektoratets tilskuddsordning til tiltak mot fremmede, skadelige organismer skal hindre negativ påvirkning på naturmangfoldet, bl.a. ved skjøtsel som gir rom for de naturlig stedegne plantene.

Kulturlandskap og landbruk

Den juridiske ordningen utvalgte naturtyper bidrar til å ivareta viktige leveområder for insekter, og omfatter bl.a. hule eiker, slåttemark og kystlynghei. Miljødirektoratet gir også tilskudd til skjøtsel av disse naturtypene. Miljødirektoratet har i tillegg en tilskuddsordning for tiltak for ville, pollinerende insekter på 3 mill. kroner.

Antall områder som inngår i ordningen Utvalgte kulturlandskap i jordbruket skal dobles fram mot 2020 bl.a. for å ta vare på helhetlige kulturlandskap med et stort naturmangfold. Ordningen er et spleiselag mellom miljø- og landbruksmyndighetene.

Landbruks- og matdepartementet har også ansvar for tiltak på jord- og skogarealer. Flere av virkemidlene som representanter fremmer som forslag ligger allerede i jordbruksavtalen. Tilskudd til økologisk jordbruk er styrket i avtalen for 2019 og det gis midler til både løsdriftsfjøs og mekanisering av plantevern og annen drift gjennom investeringstilskudd. Se for øvrig egen omtale fra Landbruks- og matdepartementet under.

Det er en stor etterspørsel etter pollinatorvennlige blomsterfrø. Produksjon av blomsterfrøblandinger er tidkrevende og kostbart, og frøene blir dermed dyre. Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) har startet opp en produksjon av blomsterfrø for Sør-Østlandet. Videre produksjon er avhengig av bl.a. forutsigbarhet i avsetningen, tilskudd til produksjon og avgrensingen av regionene med tanke på krav om stedegent plantemateriale. Målet er å produsere frøblandinger for hele landet.

Myr er viktige leveområder for mange insekter. Regjeringen har i 2019 videreført satsingen på 23,6 mill. kroner til restaurering av myr og annen våtmark som klima- og naturmangfoldtiltak. Landbruks- og matdepartementet har fremmet for Stortinget et lovforslag om endringer i jordloven for å kunne forby nydyrking av myr. Landbruks- og matdepartementet har også gitt Miljødirektoratet i oppdrag å lage en plan for å fase ut bruken av torv.

Kunnskap og kartlegging

Eksisterende informasjon om utviklingen i insektbestander er basert på Artsdatabankens kunnskap om rødlistearter og et regional overvåkingsprogram for

humler og dagsommerfugler. Det er så langt ikke innhentet langsiktige tidsserier basert på overvåking av mengder, arter og påvirkningsfaktorer. Vi har kunnskap til å iverksette målrettede tiltak, men vi trenger også kunnskap om effekter av samlede tiltak og virkemidler på tvers av sektorer og effekter av ulike påvirkningsfaktorer og samlet belastning.

Miljødirektoratet finansierer i 2019 et prøveprosjekt for overvåking av insekter i regi av Norsk institutt for naturforskning (NINA). Prøveprosjektet skal teste metoder for datainnsamling og nye teknologier. Utprøvingen vil foregå i jordbrukslandskapet og i skog.

Prosjekt om truet natur

Miljødirektoratet har sammen med andre direktorater anbefalt tiltak for å ta vare på en rekke truede artsarter og naturtyper. Noen av disse naturtypene er gode leveområder for insekter. Det foreslås bl.a. at noen naturtyper får status som utvalgt naturtype etter naturmangfoldloven, områdevern, tilskudd til aktive tiltak, og bruk av virkemidler under andre departementer. Gjennom å ta vare på naturtyper kan vi sørge for å ta vare på leveområdene til mange insekter. Bruken av slike virkemidler kan derfor komme mange insekter til gode. Vi jobber nå med å følge opp forslagene.

Vannforvaltning

Mange insektarter lever hele eller deler av livet sitt i tilknytning til vann. For å ta vare på insektene er det derfor viktig å forvalte elvene og innsjøene på en god måte.

Vernede vassdrag kan ha stor betydning som leveområde for insekter. Formålet med ordningen verna vassdrag er å sikre et representativt utsnitt av Norges vassdragsnatur. Ordningen er først og fremst et vern mot kraftutbygging, og ligger under olje- og energiministerens ansvarsområde. Regjeringen arbeider for å opprettholde verneverdiene i de verna vassdragene. Regjeringen vil også vurdere om deler av de vernede vassdragene skal få en økt beskyttelse gjennom områdevern etter naturmangfoldloven. Dette er noe som også vil kunne ha positiv effekt på insektlivet.

I vannforvaltningsplanene, som nå er utarbeidet for alle vannregioner i Norge, er målet å sikre god økologisk tilstand i alt vann. Å ivareta det generelle vannmiljøet bidrar også til å styrke leveområdene for insekter. Bl.a. inneholder disse planene en rekke restaureringstiltak i elver og innsjøer. Lukkede bekker har blitt åpnet opp og kantvegetasjon har blitt reetablert slik at insektene kan trives. Nye nasjonale føringer for oppfølging av vannforskriften skal bedre vannmiljøet også for insekter.

Internasjonalt arbeid

Norge deltar i ulike internasjonale fora som skal bidra til bærekraftig bruk av arealer og bidra til gode leveområder for insekter.

Norge deltar aktivt i arbeid under FNs konvensjon om biologisk mangfold. I november 2018 ga Norge vår tilslutning til i deres pollinatorinitiativ "Coalition of the willing on pollinators". Her står kunnskapsutvikling og kompetansebygging sentralt.

Høsten 2020 skal FNs konvensjon om biologisk mangfold vedta nye globale mål for naturen på naturtoppmøtet i Kina. Konvensjonen har i mange år arbeidet med å synliggjøre verdien av pollinatorer for økosystemer og naturmangfold. Naturpanelets rapport (2016) om pollinatorer og matproduksjon bidratt med et solid kunnskapsgrunnlag. Insektdød og tiltak for å ivareta pollinatorer er et viktig tema Norge vil følge opp i forhandlingene om et nytt globalt rammeverk.

Å forhindre at regnskogen og andre viktige habitater gjøres om til plantasjer, jordbruksareal eller ødelegges på andre måter er viktig for å sikre insektenes leveområder. Internasjonalt bidrar klima- skogsatsingen med å beskytte regnskog, bekjempe skogkriminalitet og støtte avskogingsfrie verdikjeder.

Jeg synes det er svært viktig med oppmerksomhet rundt insektdød og pollinerende insekter. Denne regjeringen har løftet behovet for konkrete tiltak for pollinatorer i Granavolden-plattformen. Vi arbeider for å videreutvikle både kunnskap og tiltak om temaet, og vil bygge videre på de igangsatte satsingene på tvers av sektorene.

